

Deel 1: Feedback in de klas – verborgen leeransen – Stijn Vanhoof

Renske Valk zet alle inspirerende inhoud, tips en tricks van de 4^e conferentie 'Formatief evalueren' op een rij.
November 2021

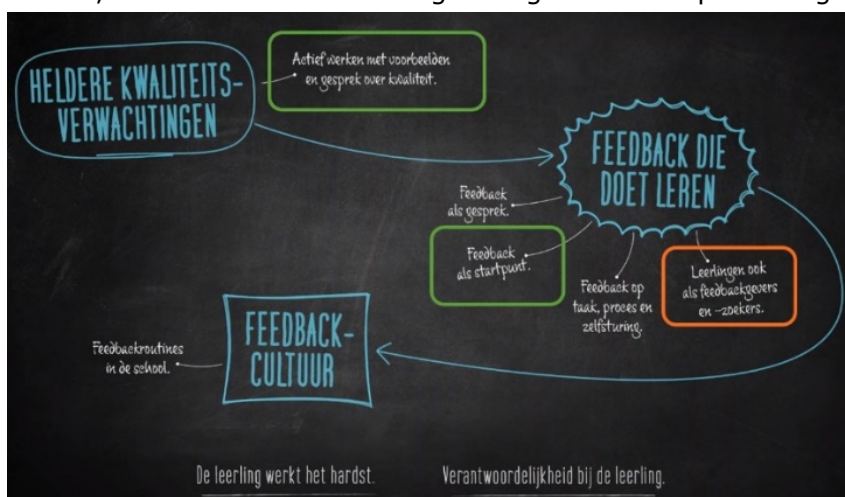
Stijn Vanhoof heeft samen met Geert Speltinckx het boek '[Feedback in de klas, verborgen leeransen](#)' geschreven. Het boek is de basis voor zijn keynotesessie, die zich laat karakteriseren als een rustige uiteenzetting in heldere hands-on taal. Het uur dat Vanhoof zal gaan vullen, is vooral bedoeld om bij te dragen aan het effectiever maken van de feedback, door leerlingen actiever te maken, en leraren te ontlasten. Want, zo citeert hij een collega, 'het zweet moet wel op de juiste rug staan'.

Feedback. De definitie van Vanhoof is: *het proces waarin leerlingen informatie vanuit verschillende bronnen over hun prestaties gebruiken en interpreteren om de kwaliteit van hun werk of leerstrategieën te verbeteren*. Het is aardig dat Vanhoof in zijn definitie 'vanuit verschillende bronnen' opneemt, een opmaat naar de keynotesessie en blog van David Nicol die hier veel dieper op in gaat, zie blog 'Deel 2: David Nicol'.

Feedback: een probleemstelling

Te vaak nog hebben leraren het gevoel dat ze wel feedback geven, maar dat hun leerlingen er maar weinig mee doen. Leerlingen ervaren feedback al snel als kritiek, de feedback komt in ongelukkige vorm of op een ongeschikt moment in

het leerproces. Met wat eenvoudige aanwijzingen is in die situatie verbetering te brengen. Vanhoof neemt met de deelnemers aan deze keynote een paar zaken door:

- kwaliteitsverwachtingen,
- werken met voorbeelden,
- leerlingen in actieve stand, en
- feedback als startpunt.

Het is maar een greep uit de ondersteunende adviezen en uitwerkingen die Vanhoof en Speltinx in hun boek hebben opgenomen, en die ook beschikbaar zullen komen op hun website <https://www.feedbackindeklas.be/>.

Kwaliteitsverwachtingen

Denk je dit eens in. Je bent een beginnende leraar en bij het nakijken van essays kom je er met de beoordeling toch niet goed uit. Je hebt weliswaar beoordelingscriteria, maar besluit om voorbeelden van goede essays te vragen aan meer ervaren collega's. Dat helpt. Langzaam gaan de woorden en zinnen uit kwaliteitsbeschrijvingen voor je leven. Je ontwikkelt gevoel voor kwaliteit.

Dit is niets anders dan hetgeen de leraar te doen staat met zijn leerlingen: hen een gevoel voor kwaliteit te laten ontwikkelen. Hoe je dat doet? Bekijk eens deze animatie '[Verwachtingen verhelderen](#)' en deze publicatie over '[De dialoog over leerdoelen en succescriteria](#)' inclusief drie fijne lesvoorbeelden.

Als je je leerlingen geen helder en afgestemd beeld geeft van de elementen die hun antwoorden beter of minder goed maken, dan is het geven van feedback een schot hagel. Het enkel geven van rubrics of kwaliteitscriteria zal voor hen onvoldoende zijn, net zomin als het voor de beginnende leraar voldoende was. Er is meer nodig om een 'neus voor kwaliteit' te ontwikkelen, zoals SLO-collega Bas Trimbos dat in dit [prachtige blog](#) toelicht.

Actief aan de slag met voorbeelden

Leraren geven geregeld kwaliteitscriteria mee aan leerlingen, en ook het werken met voorbeelden van antwoorden en voorbeelduitwerkingen van opdrachten is aardig gangbaar. Maar hier kan nog worden opgeschaald. Als het gaat om voorbeelden geven is het advies: geef [meerdere voorbeelden](#), goede en minder goede. Verzamel ze over de jaren heen. Wat ook nuttig kan zijn, is voorbeelden geven vanuit andere contexten.

HELDERE KWALITEITS-VERWACHTINGEN

Actief werken met voorbeelden en gesprek over kwaliteit.

STAP 1: Zorg voor heldere instructie en kwaliteitsverwachtingen.

- Stel ankervoorbeelden beschikbaar
- Laat leerlingen in groepjes eerder werk analyseren
- Geef klassikaal feedback op werk van leerlingen
- Bespreek twee goede voorbeelden
- Laat leerlingen werken met (deels) uitgewerkte voorbeelden
- Laat leerlingen vertellen over eerdere mislukkingen
- Laat leerlingen zelf toetsvragen of opdrachten formuleren
- Verduidelijk het verschil tussen doel en context
- Begin je les niet met een leerdoel, maar met een prikkelende vraag of kwestie

Zo voorkom je dat leerlingen de voorbeelden gaan kopiëren. Hoewel, zo zegt Vanhoof, ook het nadoen van een goed voorbeeld is een eerste begin. Vraag een kunstenaar hoe hij tot zijn prachtige werk is gekomen, hij zal altijd zeggen dat hij is geïnspireerd door voorbeelden.

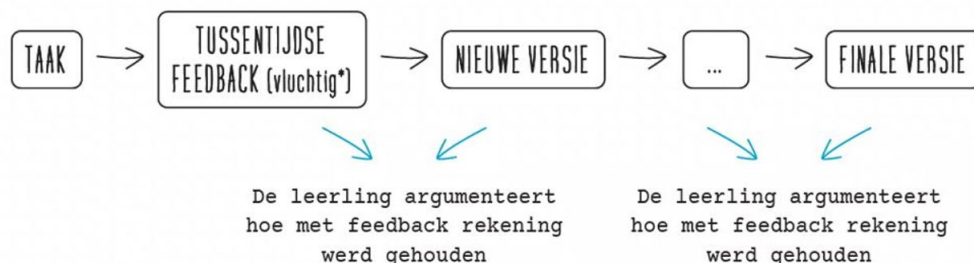
Heb je dat [rijke palet aan voorbeelden](#), laat leerlingen er dan ook actief mee werken. Laat de voorbeelden bijvoorbeeld ordenen en laat uitleggen waarom een leerling voor die ordening kiest. Vraag wat dat betekent voor de aanpak van het eigen werk. Hoe zal hun product eruit gaan zien? Laat leerlingen op die manier producten ontrafelen en de inmiddels befaamde 'kwaliteitsneus' ontwikkelen. Betrek daar niet alleen het werk van de leerling, maar bevraag ook eens de gevolgde aanpak. Maak leerlingen bewust van hun leerstrategieën.

Feedback als startpunt

Het moment waarop je leerlingen feedback geeft en hem ermee laat werken, is belangrijk. Te vaak nog komt de feedback aan het einde van de cyclus: de opdracht is gedaan, de beoordeling is gegeven, de opmerkingen in de kantlijn staan er weliswaar, maar zetten ze de leerling nog aan tot leren? Maak daarom feedback niet het eindpunt, maar het startpunt van het leren, zegt Vanhoof.

Feedback als startpunt

- Mogelijkheid 1: dezelfde taak meerdere keren kunnen indienen

Doe dat bijvoorbeeld door leerlingen de mogelijkheid te geven een taak in te leveren. Geef 'vluchtige' feedback, breek de kwaliteitsverhoging van het product op in kleine, haalbare stappen, vraag aan de leerling: Hoe kan ik zien dat je met de gegeven feedback rekening hebt gehouden?

Geef [collectief](#) feedback, selecteer wat voorbeelden en bespreek die in de klas. Trek de leerling erbij door gericht te vragen: wat betekent dat voor jouw aanpak, voor jouw werk? Maak die koppeling expliciet. Maak feedbackmomenten 'schaars' en zeg dat ook hardop: jongens, vanmiddag krijg je een kans om je werk te verbeteren. Maak er gebruik van. Vanhoof merkt overigens vaker op: leg je leerlingen uit waarom je iets doet, waartoe het dient. Laat leerlingen bijvoorbeeld gerust zelf worstelen, kies niet de snelste weg naar het goede product. Maar vertel ook waarom je van hen vraagt meer moeite te doen, dat het uiteindelijk het lange termijn leren dient.

Om over verder te denken

Vanhoof vertelt rustig en uitgebreid, en laat veel ruimte voor vragen. Zijn betoog zou je kunnen scharen onder: kennis van de basisbeginselen van feedback. Op momenten lijkt het voor de hand liggend, misschien te veronderstellen als bekend. Maar als vanuit de deelnemers de vragen op gang komen, blijkt 'iets weten' nog altijd iets anders te zijn dan 'iets doen'. Ook al ben je als leraar bekend met de ideeën van formatief werken en feedback geven, ook al ken je het belang ervan, hoe ziet je eigen praktijk eruit? Pas je principes vaak genoeg toe? Kun je je routines verder uitbreiden? Ben je in de loop van de tijd misschien zaken over het hoofd gaan zien? Het is geen overbodige luxe om dat eens met elkaar door te lopen. Want uiteindelijk komt het aan op wat er echt in de klas gebeurt. *The devil is in the details*. Een interessante kwestie die Vanhoof aansnijdt, is de operationalisatie van kwaliteitscriteria. We kunnen van alles opschrijven over het te verwachten product, maar treffen we daarbij de essentie van kwaliteit? Of zoals een leraar biologie in de chat opmerkt: Ik ga voorbeeldtekeningen delen, want de rubrics bevatten zoveel taal ... soms schiet dat z'n doel voorbij. We hebben vaak veel woorden nodig en vangen dan nog niet echt wat kwaliteit is. Of andersom, vaak toont een voorbeeld onmiddellijk kwaliteit, zonder dat we daar echt woorden aan kunnen geven. Het raakt aan de discussie over de validiteit van kwaliteitsbeschrijvingen, en daarover zegt Dylan Wiliam ter afsluiting van deze 4^e conferentie Formatief evalueren ook een paar interessante dingen (Blog 3: Dylan Wiliam).

Meer weten? Ga naar 'Inspiratie' op www.feedbackindeklas.be/.

INSPIRATIE.

INHOUD - TIPS

Verborgen leerkansen bij de spreekbeurt

Een spreekbeurt blijft in de klas regelmatig...

INHOUD - TIPS

Feedback als startpunt i.p.v. eindpunt (voorbeeld lager onderwijs)

PRAKTIKVOORBEELDEN - HOGER ONDERWIJS

Klassikale feedback (Sarah Loopmans)

Eén manier om tussentijds haalbaar feedback...